

Brezjnev-doktrinen 1968

I august 1968 rykkede tropper fra Sovjetunionen og andre Warszawapagtlande ind i Tjekkoslaviet og standsede den demokratiseringsproces, som det tjekkoslovakiske kommunistparti havde indledt. Denne invasion blev senere principielt begrundet af generalsekretæren for Sovjetunionens kommunistparti, Leonid Brezjnev (1906-82), som lagde navn til den såkaldte Brezjnev-doktrin. Denne tale fra d. 12. (el. 13.) november 1968 blev holdt på det polske kommunistpartis kongres.

Socialistiske stater går ind for absolut respekt for alle landes suverænitet.

Samtidig er bekræftelsen og forsvaret af de staters suverænitet, som er på vej mod opbygning af socialismen, af særlig betydning for os kommunister. De imperialistiske og reaktionære kræfter forsøger at berøve folket i snart ét, snart et andet socialistisk land dets suveræne ret til at sikre velstand for deres land og velfærd og lykke for de brede, arbejdende masser gennem opbygningen af et samfund, der er frit for al undertrykkelse og udbytning. Og når overgreb på denne ret bliver mødt af en fælles afvisning fra de socialistiske lande, råber de borgerlige propagandister op om "forsvar af suveræniteten" og "ikke-indblanding". **Det er klart, at der er tale om rent bedrageri og demagogi fra deres side. I virkeligheden bekymrer de højtråbende sig ikke om at bevare socialistisk suverænitet, men om at ødelægge den.**

Det er almindeligt kendt, at Sovjetunionen virkelig har gjort meget for at styrke de socialistiske landes suverænitet og uafhængighed. Sovjetunionens Kommunistiske Parti har altid været talsmand for, at hvert enkelt socialistisk land skulle bestemme, hvorledes landet skulle udvikle sig frem ad vejen mod socialisme under hensyntagen til de særlige nationale betingelser. Men det er almindeligt kendt, kammerater, at der er fælles naturlige love for opbygningen af socialismen, som ikke kan fraviges uden at det kan føre til fravigelse fra socialismen som sådan. Og når ydre og indre kræfter, der er fjendtlige over for socialismen, prøver at dreje et socialistisk lands udvikling i retning af en genoprettelse af det kapitalistiske system, når der rejser sig en trussel mod socialismens sag i det pågældende land, – en trussel mod hele det socialistiske fællesskabs sikkerhed – så er det ikke længere blot et problem for det pågældende lands folk, men et fælles problem for alle socialistiske lande.

Det er klart, at militær bistand til et broderland med henblik på at standse en trussel mod det socialistiske system er en helt usædvanlig forholdsregel, der er fremtvunget af nødvendighed; den kan kun komme på tale ved åbenlyse aktioner fra socialismens fjender i landet og uden for dets grænser, aktioner, der skaber en trussel mod den socialistiske lejrs fælles interesser.

Brezhnev-doktrinen. Current Digest of the Soviet Press 20. No. 46. s. 3-4. Her efter Carl-Johan Bryld og Harry Haue: Kilder til Den Nye Verden. Systime, 1997. s. 155-156. Oversat af Carl-Johan Bryld.

Arbejdsspørgsmål:

1. Hvori består 'Brezjnev-doktrinen'? Hvor i talen formuleres den?
2. Hvilken argumentation fremføres for denne doktrin?
3. Hvad betyder doktrinen for princippet om de enkelte landes suverænitet?

Anatoly Tjernaev om Gorbatjov og Berlinmurens fald, 1997

I marts 1996 deltog Gorbatjovs tidligere rådgiver, Tjernaev, i en konference om Tysklands genforening. Den fandt sted i USA. Rapporten fra konferencen blev udgivet i 1997.

Jeg får ofte stillet det spørgsmål: Hvornår besluttede Gorbatjov at acceptere tysk enhed? Og svaret er, der er ikke en bestemt dato. Der var en udvikling af synspunkter. (...) Det afgørende tidspunkt, der overbeviste ham om processens uundgåelighed var hans besøg i DDR ved festlighederne for DDR's 40-års jubilæum i oktober 1989. Han så et helt forskelligt land. (...)

Så når jeg bliver spurgt, og når Gorbatjov bliver spurgt: Hvad var jeres reaktion på Berlin-murens fald? Var der panik? Nogle tror, at der var panik i Moskva, at der var planer om at anvende tanks, at der var planer om at sende tropperne ud fra kasernerne. Det skete ikke, der var ingen panik. Han så, at det var uundgåeligt. Folk siger, selvom jeg ikke ved, om det er rigtigt, at generalerne i Tyskland, de sovjetiske troppers kommanderende, flere gange henvendte sig i Moskva og spurgte, hvad de skulle gøre i denne situation.

Men jeg ved helt sikkert, at marskal Jazov, der var sovjetisk forsvarsminister i 1989, aldrig stillede spørgsmålet til Gorbatjov. Han kunne ikke tillade sig at stille spørgsmålet, for han vidste, at svaret ville blive, at Gorbatjov aldrig ville tillade nogen form for anvendelse af de sovjetiske tropper i Tyskland.

Gorbatjov beskyldes nu nogle gange for at have to ansigter, at han, når han talte med østtyske ledere som Modrow eller Krenz, lovede dem moralsk støtte, men at han, når han talte med fx udenrigsminister Baker, sagde andre ting. Formelt set er det rigtigt. Men man må huske, at på det tidspunkt var der to suveræne (tyske) stater, og han mente at den bedste løsning ville være en gradvis tilnærmelse mellem de to stater.

For at forstå Gorbatjovs holdning til de hurtige forandringer i slutningen af 1989 og begyndelsen af 1990, må man forstå, at det var meget vigtigere for Gorbatjov at sikre, at den europæiske proces fortsatte, at processen, der indebar den kolde krigs afslutning og ophævelsen af Europas deling fortsatte og den tyske enheds proces udviklede sig så hurtigt, hurtigere end nogen havde forventet, at det afgørende var at holde trit med forandringerne og sikre, at de ikke underminerede de nye relationer, der var ved at tage form i Europa. På det tidspunkt, den 27. januar (1990), var der på Gorbatjovs kontor (...) et møde i Gorbatjovs inderkreds. (...) Så man kan betragte datoen den 27. januar som datoen, hvor den politiske beslutning blev taget af den sovjetiske ledelse, at Tysklands enhed var uundgåelig, og at vores vigtigste opgave var at arbejde sammen med amerikanerne om at sikre, at det blev en fredelig proces.

Palle Roslyng-Jensen: Fra kold krig til ny verdensorden. Gyldendal, 2003. s. 142.

Arbejdsspørgsmål 10.25

1. Vurdér denne kildes anvendelighed.
2. Hvordan beskriver Tjernaev den sovjetiske holdning til genforening af Tyskland?